ОИЛА ҲУҚУҚИ

06 / 10

Алимент ҳуқуқ ва мажбуриятлари

Норма, вазият ва ҳуқуқий ечим

Ўзбекистон Республикаси Оила кодекси асосида

Мавзу режаси

01 **Алимент тушунчаси ва турлари**

02 Ота-она, болалар ва эр-хотин таъминоти

03 Келишув, суд ва ижро тартиби

Алимент фақат ажрашгандан кейингинами?

Ота-она никоҳда, лекин ота бола харажатида иштирок этмайди.

Она алимент талаб қилмоқчи.

Расмий ажрашиш алимент талабининг зарур шарти бўладими?

Алиментнинг ҳуқуқий моҳияти

Алимент қонунда белгиланган шахснинг бошқа шахсга моддий таъминот бериш мажбуриятидир.

Асос никоҳдан ажрашиш билан чекланмайди.

Олувчи ва тўловчи доираси қонунда аниқ белгиланади.

Мажбуриятларнинг турлари

Ота-она ва болалар ўртасидаги таъминот.

Эр-хотин ва собиқ эр-хотин таъминоти.

Қонундаги шартлар билан бошқа қариндошлар ва шахслар таъминоти.

Вояга етмаган бола таъминоти

Ота ва она вояга етмаган боласини таъминлаши шарт.

Мажбуриятни ихтиёрий бажармаслик суд орқали ундиришга асос бўлади.

Ота-она никоҳда экани боланинг талабини йўққа чиқармайди.

Даромаддан ундириладиган улуш

Бир бола учун ойлик иш ҳақи ва бошқа даромаднинг 1/4 қисми.

Икки бола учун 1/3, уч ва ундан ортиқ бола учун 1/2 қисми.

Суд қонундаги ҳолатларга қараб миқдорни ўзгартириши мумкин.

Энг кам миқдор

Ҳар бир бола учун алимент меҳнатга ҳақ тўлаш энг кам миқдорининг 26,5 фоизидан кам бўлмаслиги керак.

БҲМ билан МҲТЭКМ бир хил ҳисоблаш базаси эмас.

Сўмдаги ҳисобда тўлов давридаги амалдаги база текширилади.

Қатъий суммада алимент

Даромад ўзгарувчан, норасмий ёки натура шаклида бўлганда улуш усули етарли бўлмаслиги мумкин.

Суд қонундаги асосларга кўра қатъий пул суммасини белгилайди.

Бола таъминоти ва тарафлар аҳволи далиллар билан баҳоланади.

Қўшимча харажатлар

Боланинг оғир касаллиги ва бошқа фавқулодда ҳолатлар қўшимча харажат туғдириши мумкин.

Улар оддий ойлик алиментдан алоҳида баҳоланади.

Харажат зарурлиги ва миқдори ҳужжатлар билан тасдиқланади.

Вояга етган фарзанд ва ота-она

Меҳнатга лаёқатсиз, ёрдамга муҳтож вояга етган фарзандга таъминот назарда тутилган.

Вояга етган меҳнатга лаёқатли фарзандлар муҳтож, меҳнатга лаёқатсиз ота-онага таъминот беради.

Ҳар бир йўналишнинг алоҳида шартлари бор.

Эр-хотин таъминоти

Эр-хотин бир-бирига моддий ёрдам бериши керак.

Суд орқали талаб қилиш қонундаги муҳтожлик ва бошқа шартларга боғлиқ.

Ҳомиладор хотин ва умумий бола туғилганидан кейинги уч йил учун махсус қоида бор.

Собиқ эр-хотин ва қариндошлар

Ажрашиш айрим таъминот талабларини автоматик тугатмайди.

Собиқ эр-хотин талаби учун 118-модда шартлари текширилади.

Бобо-буви, невара ва бошқалар мажбурияти махсус асослардагина вужудга келади.

Нотариал келишув

Алимент келишуви ёзма тузилади ва нотариал тасдиқланади.

Нотариал келишув ижро варақаси кучига эга.

Бола учун белгиланган миқдор унинг қонуний кафолатларини пасайтирмаслиги керак.

Кейс: ўзгарувчан даромад

Ота мавсумий хизматдан даромад олади ва расмий иш ҳақи йўқ.

У «даромадим йўқ, алимент ҳам йўқ» демоқда.

Бола таъминотини қайси усулда талаб қилиш мумкин?

Кейс ечими: мажбурият сақланади

01 **Расмий иш ҳақи йўқлиги таъминот мажбуриятини бекор қилмайди.**

02 Қатъий сумма талабининг асослари ва ҳақиқий даромад далиллари баҳоланади.

03 Ижрода қарзни ҳисоблаш учун ҳам махсус қоида бор.

Кейс: ҳисоблаш

Суд ҳисобга оладиган ойлик даромад 12 млн сўм.

Икки вояга етмаган бола бор, улушни ўзгартирувчи ҳолат берилмаган.

Умумий ойлик алиментни ҳисобланг.

Кейс ечими: 4 млн сўм

01 **12 млн × 1/3 = 4 млн сўм, икки бола учун жами.**

02 Бир болага тўғри келувчи миқдор энг кам кафолат билан ҳам солиштирилади.

03 Мисолдаги 12 млн статистика эмас, шартли ҳисоб базасидир.

Ажралиш ва таъминот эҳтиёжи

минг ажралиш

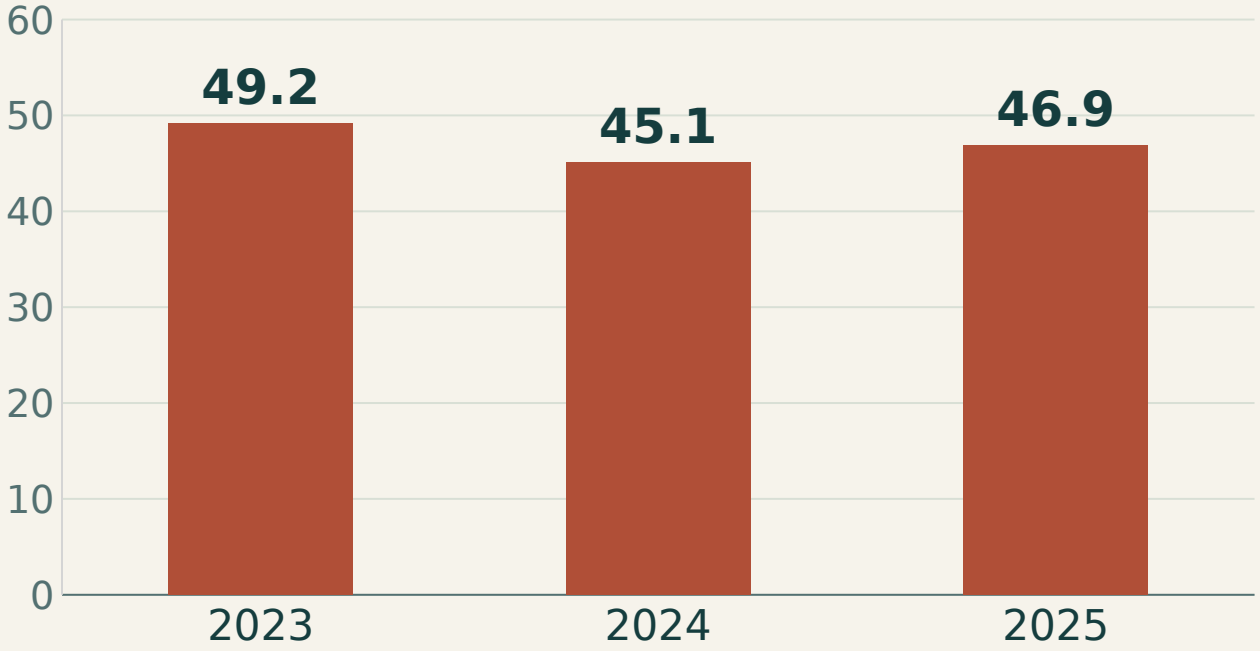

2025 йилда 46,9 минг никоҳдан ажралиш қайд этилган.

Бу сон алимент олувчи болалар ёки алимент қарздорлари сони эмас.

Алимент никоҳ сақланган ҳолда ҳам талаб қилиниши мумкин.

Миллий статистика қўмитаси, 2025 йил

Амалий муаммо: қарз ва ижро

Тўловчи ишини алмаштириб, даромад маълумотини бермай қўйди.

Ижро ҳужжати, тўловлар тарихи ва иш жойи маълумотларини йиғинг.

Қарз, жорий тўлов ва кечиктириш оқибатларини алоҳида ҳисобланг.

Тезкор текширув

1. Алимент фақат ажрашгандан кейинми?

2. Икки болага даромаднинг ярми ундириладими?

3. Нотариал келишув ижро варақаси кучига эгами?

Жавоблар ва хулоса

01 **Йўқ. Асос боланинг таъминот ҳуқуқидир.**

02 Умумий қоидада 1/3 қисми.

03 Ҳа. Қонуний шаклдаги келишув мажбурий ижрога асос бўлади.

Манбалар ва мустақил ўқиш

Оила кодекси. Амалдаги матн 20.10.2026 ҳолатига текширилган. lex.uz/acts/104720

Ф.М. Отахўжаев, Ш.Р. Юлдашева. Оила ҳуқуқи. Тошкент, 2013. XIV–XVII боблар, 146–172-бетлар.

ФҲДЁ қоидалари: Вазирлар Маҳкамасининг 20.10.2023 йилдаги 550-сон қарори. lex.uz/docs/6638940

Миллий статистика қўмитаси. Демографик ҳолат, 2025 йил якунлари. Эълон: 27.01.2026. stat.uz